

Dubravka
Botica

Novi pogled na opus Francesca Robbe

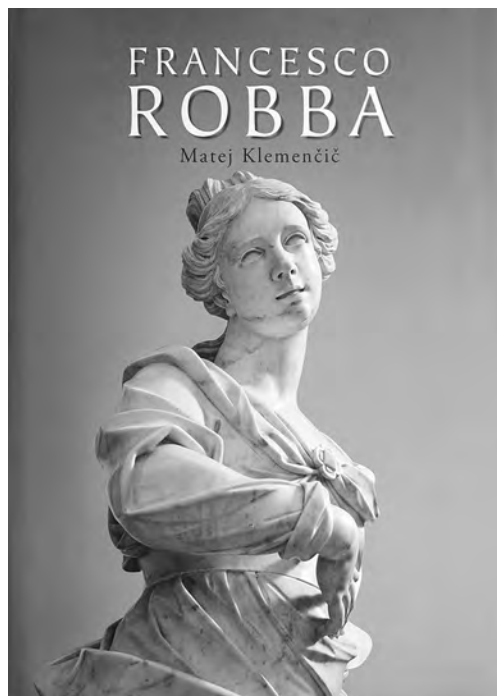
MATEJ KLEMENČIČ, *Francesco Robba (1698–1757)*

Beneški kipar in arhitekt v baročni Ljubljani,

Maribor: Umetniški kabinet Primož Premzl, 2013., 312 str.

ISBN 978-961-6055-41-3

Krajem prošle godine iz tiska je izašla dugoočekivana monografija autora Mateja Klemenčiča, izvanrednog profesora na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Ljubljani, posvećena jednom od najpoznatijih baroknih umjetnika na području današnje Slovenije, kiparu Francescu Robbi. Autor je vrsni poznavatelj i istraživač njegova opusa, knjiga je prerađena disertacija iz 2000., proširena recentnim istraživanjima te posebno izložbom 2010. u Narodnoj galeriji posvećenoj Robbinjoj fontani na Mestnom trgu. Francesco Robba rođen je u Veneciji, djelovao u Ljubljani a važne naručitelje našao u Zagrebu, gdje je i umro; svojim radom povezuje tri grada, a kao zajednička tema istraživanja i struku povijesti umjetnosti u tim zemljama. Opus Francesca Robbe bio je predmet brojnih istraživanja slovenskih i hrvatskih, nešto manje talijanskih i austrijskih povjesničara umjetnosti, tema nekoliko doktorskih disertacija, a njegova djela predstavljana su na međunarodnim izložbama. Iscrpan prikaz dosadašnjih istraživanja i interpretacija Robbina djela ukazuje i na zanimljivu temu njegove recepcije u nacionalnim povijestima umjetnosti. No, unatoč brojnoj bibliografiji, autor ističe potrebu istraživanja dosada manje razmatranog razvoja osobnoga stila kipara, kao i njegova mjesta u kontekstu suvremene venecijanske kiparske produkcije, a što je i bio glavni cilj ove monografije.

Knjiga Mateja Klemenčiča predstavlja značajan doprinos ne samo potpunijem poznavanju opusa ovoga kipara, nego postavlja i nove standarde i mjerila u metodologiji istraživanja barokne umjetnosti. Analiza likovnih karakteristika precizna je i jasna, opisi su lišeni fraziranja i popraćeni vrsnim crno bijelom fotografijama koje prate tekst. Analize formalnih i stilskih karakteristika opusa nadopunjavaju se arhivskim radom i istraživanjem dokumenata, a iznesene teze su uvjerljivo

potvrđene komparativnim primjerima te kritičkim čitanjem kako starije, tako i recentne stručne literature, čime ova monografija predstavlja metodološki uzor obrade opusa pojedinog umjetnika, neovisno o razdoblju u kojem djeluje. Posebno se ističe vrsno poznavanje znatno širega konteksta unutar kojega razmatra Robbin opus i osobni stil umjetnika, nego li je to do sada bio slučaj. Sliku razvoja venecijanske barokne skulpture kritički nadopunjava rezultatima recentnih istraživanja, u kojima je značajan doprinos i samoga autora. Iako Robba djeluje u provincijskom središtu, u mijenama unutar njegova opusa i temama kojima se bavi odražavaju se strujanja u kiparstvu prve polovice 18. stoljeća. Ključne stilske karakteristike koje su obilježile Robbin opus su klasicizam odnosno neocinquecentizam, koji usvaja školovanjem u radionici P. Baratte a na koji će se nastaviti rimski utjecaji, posebice algardijevska obrada draperija. Razvoj osobnoga stila i oslobađanje od usvojenih rješenja prepoznaje se u modelaciji lica i očiju. Na temelju dokumenata i komparativnih primjera prikazano je školovanje kipara u tom razdoblju i način rada u radionicama, a posebno korištenje modela i predložaka kao ključnih u prenošenju rješenja.

Preko J. Contierija Robba dolazi u Kranjsku, gdje radi u radionici L. Misleja, koju kasnije preuzima. Brzo postaje vrlo tražen kipar, a preko možda i najvažnijih naručitelja, isusovačkog reda, širi područje svoga djelovanja i na susjedne gradove, Zagreb i Klagenfurt. Osobni stil u potpunosti je razvio do 1727., kada nastaju kipovi sv. Ivana Nepomuka i zagrebački kip sv. Franje Regisa, a status vodećeg ljubljanskog kipara potvrdio je izradom biste Karla VI. Kasnih tridesetih godina nastupa promjena u njegovom izrazu, koja se posebno očituje u dinamiziranju forme te snažno geometriziranim naborima draperija, kako pokazuju anđeli adoranti s ljubljanskih oltara u isusovačkoj crkvi i

↑ Francesco Robba, *Karlo VI*,
Gradski muzej, Ljubljana

katedrali. U analizi oblikovanja arhitekture oltarnih nastavaka, Klemenčič ističe utjecaj rješenja i predložaka Andree Pozza, kao i oltara njegova brata Giuseppea. Temeljnost istraživanja i pristupa posebno se očituje u analizi oltara sv. Križa za zagrebačku katedralu, danas u Križevcima, gdje razmatra uzore za naglašeno dijagonalnu kompoziciju, naturalističku obradu samih kipova i dramatisiranih draperija, dok izrazito atektonski okvir oltara (*Rahmenaltar*) povezuje s opusom G. Pozza.

U tom razdoblju zamjetan je i sve snažniji utjecaj rimskog kiparstva, koji je posebno obilježio njegovo najpoznatije djelo, Fontanu triju kranjskih rijeka na Mestnom trgu u Ljubljani, u kojemu Robba spaja Berninijev predložak i trostrano organiziranu fontanu F. Bargionija s Piazzes della Rotonda. Klemenčič donosi iscrpnu analizu uzora i grafičkih prikaza, posebice

u odabiru personifikacija rijeka, a fontanu razmatra i u njenom urbanističkom okruženju. U jednom od rijetkih djela mitološke tematike, kipu Narcisa, ističe snažan klasicizam, usvojen preko reproduksijskih grafika, što otvara i nova pitanja o Robbinu stilu. Opus kipara je proširen i malobrojn timer javnim skulpturama – primjerice, Bogorodicom na zavjetnome pilu u Karlovcu ili nestalim kipom Ivana Nepomuka u Klagenfurtu (Celovcu), kao i djelima za privatne naručitelje profanog odnosno mitološkog sadržaja, pa i arhitektonskim dekoracijama (Robba se, naime, potpisivao i kao arhitekt te se natjecao za mjesto gradskog arhitekta u Ljubljani 1745.).

Promjene u osobnom stilu Robbe Matej Klemenčič analizira u kontekstu strujanja u venecijanskom kiparstvu, uspoređujući ih s opusima drugih umjetnika

razdoblja, prije svega Antonija Corradinija, Giovannija Marije Morlaitera, Giovannija Marchiorija i Giovannija Bonazze. Stilske karakteristike u tom razdoblju sežu od neocinquecentizma preko rokoka do klasicizirajućeg izričaja, koje je još R. Wittkower istaknuo. Klemenčič uočava da neocinquecentizam koji je dominirao 1720-ih i 1730-ih jenjava te ga zamjenjuju snažno izraženi osobni stilovi kipara, koji se razvijaju ugledanjem na antiku i slikarstvo, ali i naglašenijim naturalizmom. U Robbinom stilu ta se promjena odražava u velikim potezima voluminoznih draperija i naturalističkoj obradi površina, posebno zamjetna na kipu Abrahama u Križevcima. Iako se na prvi pogled razlikuje od osobnog stila Marchiorija ili Morlaitera, Klemenčič, ne držeći se ograda koje nameću definicije stilskih pojava, uočava paralele u kiparskim pitanjima koja su zanimala

↓ Francesco Robba, *Andeo adorant*, oltar Presvetog tijela Kristova, katedrala, Ljubljana

←
 Francesco
 Robba,
*Riječno
 božanstvo*,
 Fontana
 triju kranjskih
 rijeka na
 Mestnom trgu
 u Ljubljani,
 Narodna
 galerija,
 Ljubljana

umjetnike toga razdoblja – primjerice, u propitivanju mogućnosti oblikovanja površine i volumena draperija, koja su se nametnula i pod rimskim utjecajem, a koja svjedoče o paralelnim istovremenim traženjima novih stilskih mogućnosti. Time se nagoviješta zaključak epohe baroknog kiparstva; simbolički podcrtano, iste godine kada u Zagrebu umire Robba, u Veneciji je rođen Canova, koji uvodi kiparstvo u klasicizam.

Zadnje poglavlje obrađuje djelovanje Robbine radionice i suradnika te suradnju s drugim radionicama – primjerice one A. Michelazzija u Rijeci ili najistaknutijeg suradnika F. Rottmana, te majstorom kojeg naziva “Slavenski”, čime ujedno i ukazuje na nove teme istraživanja. Kako je sam autor na predstavljanju u Zagrebu naglasio, ovom monografijom nije mu bila želja zatvoriti Robbin opus, nego potaknuti na nove interpretacije. ×